

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ Ι (510016)

Δημουλάς Κων/νος
Επ. Καθηγητής
Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής
Πάντειο Πανεπιστήμιο
2016

Το πλαίσιο άσκησης των πολιτικών μέριμνας για τους φτωχούς στην ύστερη μεσαιωνική Ευρώπη

- Επιδημίες («Μαύρος Θάνατος» ιδιαίτερα το 1347-1351) που μείωσαν κατά 35% τον πληθυσμό το διάστημα 1350-1450
- Σιτοδείες(π.χ. 1527-1531, 1594-1597) και αγροτικές εξεγέρσεις(π.χ. Λυών 1535)
- Μίσθωση κτημάτων με ενοίκιο σε χρήμα αντί του ποσοστού επί της παραγωγής, αύξηση τιμών λόγω μειωμένης παραγωγής σε συνδυασμό με αύξηση διαθέσιμων ποσοτήτων χρυσού και ασημιού από νέες χώρες.
- Ανακαλύψεις νέων χωρών (Αφρική-Ασία-Αμερική) και μεταναστεύσεις.
- Ανάπτυξη οικοτεχνίας για παραγωγή υφασμάτων και άλλων ειδών πολυτελείας για τις εύπορες τάξεις
- Ανάπτυξη κτηνοτροφίας και επέκταση περιφράξεων
- Θρησκευτικοί πόλεμοι
- Μετακινήσεις αγροτικού «υπερπληθυσμού» προς τις πόλεις
- Διεύρυνση φτώχειας και επαιτείας
- Αναδιάρθρωση συντεχνιών και επέκταση θεσμού μαθητείας και ταμείων αλληλοβοηθείας των συντεχνιών

Βασικά χαρακτηριστικά των πολιτικών μέριμνας για τους φτωχούς

- Ίδρυση Κοινών Ταμείων για τους φτωχούς που διέμεναν για δύο τουλάχιστον χρόνια στην πόλη (σε επίπεδο πόλης και με βασική διοικητική μονάδα την ενορία ή το δημοτικό διαμέρισμα (Λυών, Καστίλη, Νιμ, Ρουέν, Παρίσι, Λονδίνο, Αμστερνταμ, Γιορκ, Γκλασκώβη, Στρασβούργο, Αυγούστα κ.α.)
- Διαχωρισμός Αξιοπαθούντων(ικανών προς εργασία) και αναξιοπαθούντων(ανίκανων προς εργασία) φτωχών
- Καταγραφή των φτωχών σε τοπικούς καταλόγους(επίπεδο ενορίας)
- Άσυλα για αναξιοπαθούντες φτωχούς(ανίκανοι προς εργασία, άποροι)
- Θέσπιση Αδειών Επαιτείας για αναξιοπαθούντες και Απαγόρευση Επαιτείας για αξιοπαθούντες(ποινικοποίηση φτώχειας)
- Αναγκαστική Εργασία (δημόσια έργα, γαλέρες, οικοτεχνία(υφαντουργία, μεταλλουργία)
- Αναμορφωτήρια και οίκοι εργασίας για αξιοπαθούντες (π.χ.1552-Bridewell στο Λονδίνο, 1567 στο Αμστερνταμ).
- Στιγματισμός (κοκκινοκίτρινος σταυρός στον δεξί ώμο των αναξιοπαθούντων, τριήμερη έκθεση στο ικρίωμα, μαστίγωμα και αναγκαστική επιστροφή στον τόπο προέλευσης των αξιοπαθούντων και χωρίς άδεια επαιτών)

Το παράδειγμα διευθέτησης του ζητήματος των φτωχών στο Παρίσι του 1580

- Κοινό Ταμείο για τους φτωχούς υπό την εποπτεία 32μελούς επιτροπής άμισθης διетуός θητείας (εκπρόσωποι βασιλιά, δικαστηρίου, ευγενών, εκκλησίας και των 16 δημοτικών διαμερισμάτων)
- Θέση Γενικού Εισπράκτορα του ταμείου(πλούσιος αστός που λογοδοτούσε κάθε έτος για τον τρόπο χρήσης των πόρων του ταμείου)
- Θέση Δικαστικού Επιμελητή που διοικούσε δώδεκα αστυνόμους με αρμοδιότητα τη σύλληψη των επαιτών
- Θέση Κλητήρα που είχε αρμοδιότητα τη συλλογή φόρων για τους φτωχούς από τον κλήρο, τα μοναστικά τάγματα και τα ιδρύματα
 - Όσοι επαίτες συλλαμβάνονταν και δεν διέμεναν στην πόλη για τουλάχιστον δύο έτη πριν από τη σύλληψή τους μαστιγώνοντας και επέστρεφαν αναγκαστικά στην πόλη που διέμεναν τα τρία προηγούμενα έτη
- Υποχρέωση του αρχιμάστορα της συντεχνίας και ενός κουρέα να παράσχει δωρεάν υπηρεσίες προς τους φτωχούς που έκρινε η Επιτροπή ότι έπρεπε να τους παρασχεθούν
- Έμμισθη απασχόληση δύο γιατρών για παροχή υπηρεσιών προς τους φτωχούς
- Παραχώρηση αρμοδιότητας σε έναν χειρουργό και ένα κουρέα για τον έλεγχο των κρουσμάτων παραπλάνησης των αρχών αναφορικά με την απόκτηση δικαιωμάτων μέριμνας
- Καθιέρωση του σήματος (κοκκινοκίτρινος σταυρός στο δεξί ώμο) των αναξιοπαθούντων απόρων
- Φιλοξενία απόρων και ανίκανων προς εργασία σε ιδρύματα (Νοσοκομεία (Αγίας Τριάδας, Παναγίας Παρισίων κ.ά)
- Σ επίπεδο καθενός από τα 16 διαμερίσματα ή και σε μεγάλες ενορίες προβλέπονταν:
 - Ένας εισπράκτορας για τη συλλογή των φόρων για τους φτωχούς
 - Ένας υπάλληλος για την καταγραφή και εξυπηρέτηση των φτωχών

Πρώτες εθνικής κλίμακας ρυθμίσεις για τους φτωχούς

- Αγγλία των Τυδώρ από το 1495 κι έπειτα
- Ισπανία Φιλίππου Β':
 - Το 1525 με το Νόμο Περί Φτωχών σε κάθε ενορία δύο επίτροποι του Βασιλείου εξέταζαν τους τοπικούς φτωχούς και χορηγούσαν άδειες επαιτείας μόνο σε όσους κρίνονταν ως ανίκανοι προς εργασία.
 - Το 1566 θεσπίστηκε η θέση ειδικού αξιωματούχου (alguacil de vagabundos), στον οποίο δόθηκε η αρμοδιότητα σύλληψης και προσαγωγής στη δικαιοσύνη των «επαιτών, δίγαμων, ρουφιάνων και ληστών»

Οι βασικές διευθετήσεις περί φτωχών στην Αγγλία των Τυδώρ

- Νομοθετική Πράξη 1495: Έκθεση περιπλανώμενων επαιτών στο ικρίωμα για τρεις μέρες και βίαιη απομάκρυνση και επιστροφή στον τόπο καταγωγής τους.
- Νομοθετική Πράξη 1531: Μαστίγωμα περιπλανώμενων επαιτών και επιστροφή τους στο τόπο που διέμεναν τα τρία προηγούμενα έτη και θέσπιση ειδικής άδειας επαιτείας με ισχύ σε εθνική κλίμακα.
- Νομοθετική Πράξη 1536: Θέσπιση συλλογής τελών υπέρ των άξιων φτωχών σε εθνική κλίμακα και βασική διοικητική μονάδα την ενορία(δεν εφαρμόστηκε).
- 1552 Δημιουργία του πρώτου οίκου εργασίας (workhouse) το Bridewell του Λονδίνου. Το παράδειγμα ακολούθησαν και άλλες πόλεις
- 1557 Ποινικοποίηση επαιτείας και δημιουργία καταλόγου φτωχών σε κάθε ενορία
- 1578 Ποινική δίωξη περιπλανώμενων επαιτών και καθιέρωση και εφαρμογή εθνικού τέλους υπέρ φτωχών. Αρμόδιοι αξιωματούχοι: ειρηνοδίκης για καταγραφή φτωχών και επόπτης για την τήρηση των κανόνων

Οι Ρυθμίσεις της Ελισάβετ Β για τους φτωχούς (1598-1601)

- Θέσπιση αναμορφωτηρίων (χωριστά για άνδρες και γυναίκες) (house of correction)
- Θέσπιση της ενορίας ως υπεύθυνης διοικητικής μονάδας (αρμόδια για συλλογή τελών και κατανομή βοήθειας)
- Υποχρεωτική μαθητεία άπορων και ορφανών παιδιών στις συντεχνίες
- Επέκταση οίκων εργασίας και πρόβλεψη παροχής πρώτων υλών (λινάρι, μαλλί, καννάβι) για την αναγκαστική εργασία των οικότροφων
- Θέσπιση αυστηρών ποινών για επιτρόπους που αμελούσαν τα καθήκοντά τους

Βασικές ρυθμίσεις για τους φτωχούς από το 1722-1834

- 1722. Ο Νόμος για τους Οίκους Εργασίας (Workhouse Test Act) ενθάρρυνε τις ενορίες να μεριμνούν για τους φτωχούς εφόσον ήταν ικανοί για εργασία μόνο μέσω των οίκων εργασίας(ευχέρεια των επιτρόπων) και να αρνούνται την εξω-ιδρυματική βοήθεια (εκτός οίκων εργασίας) κάτι που ίσχυσε μέχρι το νόμο του Γκίλμπερτ (Gilbert Act) του 1782
- 1782 Ο νόμος του Γκίλμπερτ σηματοδότησε την πλήρη μεταρρύθμιση των νόμων για τους φτωχούς εκτός οίκων εργασίας(απαγορεύοντας ταυτόχρονα την εκχώρηση σε ιδιώτες που επέτρεπε ο νόμος του 1722) και έθεσε τις βάσεις για την ανάπτυξη του συστήματος των επιδομάτων για τους φτωχούς και ειδικότερα για τα οικογενειακά επιδόματα «...για όλους όσους θα μπορούσαν να κριθούν ως άξιοι αυτών...» . **Ταυτόχρονα ενθάρρυνε την παρέμβαση σε επίπεδο κομητείας**

(1) -Βασικές πολιτικές για την ανακούφιση από τη φτώχεια στη Μ. Βρετανία του 1750-1834

- Επιδόματα ως βοήθημα στο ημερομίσθιο:

Ένα είδος πρώιμου αρνητικού φόρου εισοδήματος που χρησιμοποιήθηκε για την αποτροπή της πείνας μέσω της ενίσχυσης της αμοιβής από εργασία

Πιο διαδεδομένο σύστημα αυτού του μέτρου ήταν αυτό που συμφωνήθηκε στο Speenhamland στις 6 Μάη του 1795. Με αυτό το σύστημα το ύψος του επιδόματος κυμαίνονταν ανάλογα με την τιμή του ψωμιού. Για παράδειγμα: όταν το καρβέλι των 11 ουγκιών (περίπου 312 γραμμάρια) κόστιζε ένα σελίνι (1 σελίνι=12 πένες) κάθε φτωχός και εργάτης επιδοτείτο με 3 σελίνια τη βδομάδα και για τη σύζυγο και τα παιδιά με 1 και $\frac{1}{2}$ σελίνια τη βδομάδα για τον καθένα

(2) -Βασικές πολιτικές για την ανακούφιση από τη φτώχεια στη Μ. Βρετανία του 1750-1834

- Επιδόματα σε εργαζόμενους με μεγάλες οικογένειες

Με αυτό το μέτρο όσοι εργάτες είχαν τέσσερα παιδιά και πάνω και ήταν μικρότερα των 10 ή και 12 ετών ανάλογα με την ενορία που ζούσαν επιδοτούνταν με 1,5 σελίνι τη βδομάδα για κάθε παιδί μετά το τρίτο.

(3) -Βασικές πολιτικές για την ανακούφιση από τη φτώχεια στη Μ. Βρετανία του 1750-1834

- Καταβολή επιδομάτων στους εποχιακά εργαζόμενους του αγροτικού τομέα

Σύμφωνα με αυτό το μέτρο όσοι ήταν εποχιακά άνεργοι (κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες) αφού καταγράφονταν στην ενορία λάμβαναν μία προκαθορισμένη ποσότητα χρημάτων ως εποχιακό βοήθημα

Ο ιστορικός Blaug(1963) υπολόγισε ότι τα οικογενειακά επιδόματα το 1795 αντιστοιχούσαν στο 0,5 έως το 0,67 του συνηθισμένου ημερομισθίου

(4) -Βασικές πολιτικές για την ανακούφιση από τη φτώχεια στη Μ. Βρετανία του 1750-1834

- Το μέτρο της διανομής εργασίας (roundsman system)

Σύμφωνα με αυτή την πολιτική οι εποχιακά άνεργοι εργάτες προσφέρονταν από την ενορία στους γαιοκτήμονες για εργασία που αμείβονταν κάτω από το συνηθισμένο ημερομίσθιο και η ενορία κάλυπτε τη διαφορά ώστε να μπορέσει να επιβιώσει ο εργάτης και η οικογένειά του (Πρόκειται για ένα πρώιμο σύστημα επιδοτούμενης απασχόλησης)

Για παράδειγμα στο Κέμπριτζ οι άνεργοι αμείβονταν από τους γαιοκτήμονες με 10 σελίνια τη βδομάδα όταν το συνηθισμένο ημερομίσθιο ήταν 12 σελίνια τη βδομάδα και η ενορία κατάβαλε το «συμπλήρωμα» των 2 σελινιών τη βδομάδα σε κάθε επιδοτούμενο εργάτη,

(5) -Βασικές πολιτικές για την ανακούφιση από τη φτώχεια στη Μ. Βρετανία του 1750-1834

- Το μέτρο της διατίμησης της αμοιβής των εργαζομένων ανάλογα με την ηλικία και την οικογενειακή τους κατάσταση (Μέτρο που καθιερώθηκε το 1792 για να προστατευθεί ο μισθός και να διασφαλιστεί ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης των εργατών)

Για παράδειγμα στο Σάσεξ (Sussex) όταν ο εργάτης ήταν παντρεμένος χωρίς παιδιά και άνω των 20 ετών αμείβονταν με 10 σελίνια τη βδομάδα, όταν ήταν ανύπανδρος και άνω των 20 ετών με 8 σελίνια τη βδομάδα, όταν ήταν 18-20 ετών με 7 σελίνια τη βδομάδα και όταν ήταν 16-18 ετών με 5 σελίνια τη βδομάδα.

(6)- Βασικές πολιτικές για την ανακούφιση από τη φτώχεια στη Μ. Βρετανία του 1750-1834

- Το μέτρο των Οίκων Εργασίας που από το 1722 έγινε κατά κάποιο τρόπο υποχρεωτικό για τις ενορίες αφού θα έπρεπε είτε να διαθέτουν τον δικό τους οίκο εργασίας είτε να διαθέτουν μαζί με άλλες ενορίες κοινό οίκο εργασίας.

Στις ρυθμίσεις ανακούφισης των φτωχών του 18^{ου} αιώνα ασκήθηκε σφοδρή κριτική από τους υποστηρικτές του αναδυόμενου φιλελευθερισμού

- Ο Μάλθους ζητούσε την κατάργηση των οικογενειακών επιδομάτων υποστηρίζοντας ότι προκαλούν αύξηση των γεννήσεων και υπερπληθυσμό. Οι απόψεις του υιοθετήθηκαν από τις Επιτροπές του Βρετανικού Κοινοβουλίου και ιδιαίτερα από αυτή του 1817 που ζητούσε την κατάργηση των μέτρων μέριμνας για τους φτωχούς που έγινε 17 χρόνια αργότερα με το νόμο μεταρρύθμισης των νόμων για τους φτωχούς του 1834 (Poor Law Amendment Act)
- Ο Μπένθαμ και οι οπαδοί του (μέλη του κόμματος των φιλελευθέρων) στην Βασιλική Επιτροπή για την κατάργηση των Νόμων για τους Φτωχούς (Senior and Chadwick) που δημοσίευσαν την έκθεσή τους το 1834 ζητούσαν την πλήρη κατάργηση όλων των επιδομάτων για τους φτωχούς, τη μέριμνα μόνο από τους οίκους εργασίας και την επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης στους Οίκους Εργασίας σε τέτοιο βαθμό ώστε η ζωή για όσους μπορούν να είναι «αφόρητη» και να αναγκάζονται να βρουν εργασία.

Στις ρυθμίσεις ανακούφισης των φτωχών του 18^{ου} αιώνα ασκήθηκε κριτική από τα μέλη της Φαβιανής Εταιρίας, αλλά και μαρξιστές ιστορικούς

- Οι Φαβιανοί John και Barbara Hammonds(1911) και Sindey και Beatrice Webb(1927 και 1929) θεώρησαν ότι τα μέτρα εξωιδρυματικής ανακούφισης από τη φτώχεια υιοθετήθηκαν προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που προκλήθηκαν από την κατάρρευση της αγροτικής οικονομίας εξαιτίας «των περιφράξεων» που επεκτάθηκαν ως αποτέλεσμα της επέκτασης της βιομηχανίας.
- Ο Πολάνυι και ο Χομπσμπάουμ υποστήριξαν ότι αυτό το σύστημα των εξωιδρυματικών επιδομάτων εξυπηρετούσε τα συμφέροντα των γαιοκτημόνων διότι «απέτρεπε τη μετακίνηση των εργατών προς τις πόλεις και τους διευκόλυνε για την πρόσληψη και απασχόληση εργατών με χαμηλότερη αμοιβή καθώς τα μεροκάματα ακολουθούσαν ανοδική πορεία εξαιτίας της αυξανόμενης ζήτησης στις πόλεις

Παράγοντες που επέδρασαν στην κατάργηση των νόμων για τους φτωχούς

- Εκβιομηχάνιση - αστικοποίηση
 - Συνωστισμός σε εργατικά προάστια
 - Απουσία συνθηκών υγιεινής
 - Αλκοολισμός –ατυχήματα- ασθένειες- καχεξίες
 - Εξαντλητικά ωράρια εργασίας
 - Παιδική εργασία (ορφανά και εγκαταλειμμένα παιδιά)
 - Εξεγέρσεις-ταραχές –Εθνικοί Πόλεμοι (Γαλλική Επανάσταση 1789, Waterloo(1815) Peterloo (1819)–Λουδίτες, Χαρτιστές (1838) Επανάσταση(1848) -Κομμουνιστικό Μανιφέστο

Παράγοντες που επέδρασαν στην κατάργηση των νόμων για τους φτωχούς

- Γαλλική Επανάσταση(Laissez faire laissez passer)
- Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη (1789)
- Νόμος Le Chapelier (1791) (κατάργηση συντεχνιών και ενώσεων εργατών ή και εργοδοτών)
- Γαλλικό Σύνταγμα 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1791 (Άρθρο 21: Τα δημόσια βοηθήματα αποτελούν ένα ιερό χρέος. Θέσπιση «Ιδρύματος Δημόσιων βοηθημάτων» για ανάπηρους και φτωχούς με **αντάλλαγμα** την εργασία.
- Επικράτηση Θετικού Δικαίου (Αστικός Κώδικας 1804- Υπαιτιότητα και Ατομική ευθύνη)
- Φιλελεύθερη ιδεολογία

Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη

- Άρθρο 1: Οι άνθρωποι γεννιούνται και παραμένουν ελεύθεροι και ίσοι.
- Άρθρο 2: Ο σκοπός κάθε πολιτικής κοινότητας είναι η διατήρηση των απαράγραπτων φυσικών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Τα δικαιώματα αυτά είναι η ελευθερία, η ιδιοκτησία, η ασφάλεια και η αντίσταση στην καταπίεση
- Άρθρο 4: Η ελευθερία συνίσταται στο να μπορεί κανείς να κάνει όλα αυτά που δεν βλάπτουν τον άλλο: έτσι, η άσκηση των φυσικών δικαιωμάτων κάθε ανθρώπου δεν έχει άλλα όρια παρά μόνο αυτά που εξασφαλίζουν στα άλλα μέλη της κοινωνίας την απόλαυση αυτών των ίδιων δικαιωμάτων. Αυτά τα όρια δεν μπορούν να προσδιοριστούν παρά μόνο με το νόμο.

Βασικές αρχές και επιχειρήματα φιλελευθερισμού κατά των δικαιωμάτων των φτωχών

- Ατομική ελευθερία
- Ατομική ιδιοκτησία
- Ατομική ευθύνη (προνοητικότητα)
- Η αγαθοεργία είναι ηθική επιταγή και όχι νομικό δικαίωμα.
Προσφέρεται σε ατομική βάση και έχει ηθικοπλαστικό χαρακτήρα
- Η φτώχεια δεν αποφέρει δικαιώματα αλλά υποχρεώσεις

Ρυθμίσεις που περιόρισαν την εργοδοτική αυθαιρεσία και διευκόλυναν την κατάργηση των νόμων για τους φτωχούς

- Εργοστασιακοί Νόμοι
- Νόμος 1802 για υγεία και ηθική των εργαζόμενων φτωχών παιδιών στην υφαντουργία (προτάθηκε από τον Robert Reel αλλά δεν εφαρμόστηκε). Προέβλεπε μαθητεία με μαθήματα ανάγνωσης, γραφής και μαθηματικών, μέχρι 12 ώρες εργασίας και 2 φορεσιές εκ των οποίων η μία καινούργια κάθε χρόνο).
- 1808 ίδρυση Συμβουλίου Εμβολιασμών.
- 1819 Νόμος περί Βαμβαουργίας και Εργοστασίων(Cotton Mills and Factories Act): Τα παιδιά έως 16 ετών απαγορεύεται να εργάζονται πάνω από 12 ώρες και καθιερώνει δύο 30λεπτα διαλείματα.
- 1831: Απαγορεύτηκε η νυχτερινή εργασία για άτομα κάτω των 21 ετών
- 1834: Απαγόρευση μαθητείας στους καπνοδοχοκαθαριστές για παιδιά κάτω των 10 ετών και εργασίας για παιδιά κάτω των 14 ετών που δεν ήταν μαθητευόμενοι
- 1840 δωρεάν εμβολιασμοί και 1853 υποχρεωτικοί εμβολιασμοί.
- 1842 Απαγορεύεται η εργασία γυναικών και παιδιών κάτω των 10 ετών στις στοές των ορυχείων και προσλαμβάνονται δημόσιοι επιθεωρητές/ελεγκτές.
- 1847 Δεκάωρη εργασία και 58 ώρες τη βδομάδα για γυναίκες και παιδιά
- Ταμεία προνοητικότητας και αλληλοβοήθειας (θεσπίστηκαν το 1793 στη Γαλλία και πρωτολειτούργησαν τη Ναπολεόνττειο περίοδο(1813-17))

Τα αποτελέσματα της βιομηχανικής επανάστασης αμφισβήτησαν τη φιλελεύθερη αντίληψη για τη φτώχεια (μετά το 1830):

- Η εξαθλίωση γενικεύτηκε
- Η εξαθλίωση δεν περιορίζεται από την απόκτηση εργασίας. Αντίθετα υπάρχει εκεί που υπάρχει εργασία
- Η εξαθλίωση είναι συνεχής, διαρκής και μόνιμη

Συνεπώς δεν μπορεί να οφείλεται σε τυχαίους παράγοντες αλλά είναι ένα δομικό χαρακτηριστικό που προκαλείται από την ανάπτυξη της βιομηχανίας.

Η παιδική εργασία και τα ατυχήματα νομιμοποίησαν την παρέμβαση του κράτους στην οικονομία καθιστώντας το φορέα ασφάλειας

Ο περιορισμός παιδικής εργασίας(1841) σήμαινε ότι το κράτος έθιγε:

- Α) Την ελευθερία της επιχειρηματικής δράσης
- Β) Τη εξουσία του αρχηγού της οικογένειας

Σημαίνουν οι παραπάνω περιορισμοί τον περιορισμό των απαράγραπτων δικαιωμάτων;

- Όχι σημαίνουν απλά τον περιορισμό των καταχρηστικών πρακτικών και των υπερβολών

Εργατικά ατυχήματα: υπερέχει η σύμβαση ή ο νόμος;

- Αστικός κώδικας:
 - «Ο καθένας είναι υπεύθυνος **όχι μόνο** για τη ζημία που προκαλεί με δικές του πράξεις αλλά και για τη ζημία που προκαλείται από τις πράξεις των προσώπων για τις πράξεις των οποίων είναι υπεύθυνος ή για τα πράγματα που είναι υπό τη φύλαξή του»
 - «Οι συμβάσεις που έχουν νόμιμα συναφθεί υπέχουν θέση νόμου γι' αυτούς που τις συνάπτουν»

Εργατικά ατυχήματα: υπερέχει η σύμβαση ή ο νόμος;

- 1839 Εφετείο Τουλούζης: Ο εργοδότης δεν έχει καμία υποχρέωση να αποζημιώσει τον εργάτη για τη ζημία που έπαθε εφόσον δεν περιλαμβάνεται σχετικός όρος στη σύμβαση εργασίας. «Μπορεί όμως ο εργάτης να ζητήσει **βοήθεια από τον ανθρωπισμό** εκείνου που τον απασχόλησε ή που επωφελήθηκε από τις υπηρεσίες του»
- 1841 Το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο της Γαλλίας ακύρωσε την παραπάνω απόφαση διότι: **«Ο νόμος υπερέχει της σύμβασης».... «Οι εργοδοτικές υποχρεώσεις δεν περιορίζονται μόνο στο μισθό αλλά και σε έναν τύπο υποχρέωσης –μια υποχρέωση ασφάλειας- που είναι δημόσιας τάξης»**

ΔΗΛΑΔΗ

- Υποχρέωση του εργοδότη είναι η διασφάλιση κατάλληλων συνθηκών εργασίας
- Υποχρέωση του εργάτη είναι να ακολουθεί την αρμόζουσα συμπεριφορά και να είναι προνοητικός.

Η αντίληψη της εργοδοτικής κηδεμονίας (1840 κι έπειτα)

- Η βιομηχανία αποτελεί το βασικό μέσο για την πρόοδο του έθνους και πρέπει να αναπτυχθεί σε όλη την επικράτεια και όχι μόνο στα μεγάλα αστικά κέντρα.
- Δημιουργία βιομηχανικών πόλεων (πολιτικές πόλεις)
- Το δημόσιο και το ιδιωτικό συμφέρον αλληλοϋποστηρίζονται. Ο βιομήχανος είναι δημόσιο πρόσωπο: Φροντίζοντάς για την ανάπτυξη της επιχείρησής του και την ασφάλεια του προσωπικού του φροντίζει για την πρόοδο του έθνους και την ασφάλεια των πολιτών του. **Δεν είναι απλώς εργοδότης. Είναι πάτρωνας**

Η αντίληψη της εργοδοτικής κηδεμονίας (1840 κι έπειτα)

- Ο εργοδότης έχει **νομική υποχρέωση** να προσφέρει **μισθό(σε χρήμα)** στον εργάτη ως αντάλλαγμα για της υπηρεσίες του με βάση το κριτήριο της **παραγωγικότητας**.
- Ο εργοδότης έχει **καθήκον** να παρέχει **βοηθήματα(σε είδος)** στο προσωπικό του και να φροντίζει για την αντιμετώπιση των **αναγκών** του ανάλογα με την περίπτωση στο πλαίσιο της **αγαθοεργίας και της προνοητικότητας= αμοιβαιότητα εργοδοτών- εργαζομένων**.
- **Βοήθεια στη φροντίδα υγείας, στην κατοικία, στις ανάγκες της οικογένειας, στην κατάρτιση του ίδιου του εργάτη και των παιδιών του. Να φροντίζει ως πάτερνας για τον εργάτη από την «κούνια ως το θάνατο» και ο εργάτης «να ταυτίζει το καλό του με το καλό της επιχείρησης»**

Φιλελευθερισμός και το κίνημα της εργοδοτικής κηδεμονίας

- Σκοπός του κράτους είναι η ασφάλεια των απαράγραπτων δικαιωμάτων
- Η βιομηχανία (ανθρακωρυχεία, μεταλλουργία, υφαντουργεία) είναι πρόοδος, συμβάλουν στη ενίσχυση του έθνους και πρέπει να αναπτυχθούν με την υποστήριξη του κράτους.
- Τα ατυχήματα είναι τυχαία γεγονότα που οφείλονται στην έλλειψη προνοητικότητας
- Η φτώχεια είναι επίσης ατύχημα που οφείλεται στην έλλειψη προνοητικότητας
- Τα ατυχήματα και η φτώχεια θα πρέπει να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο της αγαθοεργίας και όχι με νομικές παρεμβάσεις που περιορίζουν το δικαίωμα της ιδιοκτησίας

Η αντίληψη της εργοδοτικής κηδεμονίας (1840 κι έπειτα)

- Βασικοί θεσμοί εργοδοτικής κηδεμονίας:
 - Επιχειρησιακά ταμεία αλληλοβοήθειας
 - Εργατικό βιβλιάριο

Άλλες κοινωνικές παρεμβάσεις:

- Συνεταιριστικές δράσεις : New Lamark (Robert Owen)
- **Ερυθρός Σταυρός** (Ερρίκος Ντυνάν: Μετά τη μάχη του Sofferrino το 1859 πρωτοστάτησε στη δημιουργία της Διεθνούς Επιτροπής στη Γενεύη το 1862 που το 1876 μετεξελίχθηκε στον «Ερυθρό Σταυρό» με βασικό σκοπό τη φροντίδα των θυμάτων πολέμων και καταστροφών.

1- Μέτρα Κοινωνικής πολιτικής στο Εν. Βασίλειο κατά το 19^ο αιώνα

- **Δημόσια υγεία και κατοικία (1840-1910)**
- 1846 Διαχείριση αποβλήτων και κατασκευή δημόσιων λουτρών
- 1860 Ρυθμίσεις για τον έλεγχο της ποιότητας και της ασφάλειας των τροφίμων
- 1866 Ρυθμίσεις για την καθαριότητα του νερού και κατασκευή νοσοκομείων για τους φτωχούς
- 1867 Ο Μητροπολιτικός νόμος για τους φτωχούς (Metropolitan poor act) αποδέχεται την ευθύνη του κράτους για την υγεία των φτωχών
- 1890 Θέσπιση τοπικών φόρων για την κατασκευή φτηνών και ασφαλών κατοικιών για τους φτωχούς δημότες.
- Ιδρύονται και δραστηριοποιούνται πολλά φιλανθρωπικά (ευαγή ιδρύματα): το 1850 υπήρχαν 144 μόνο στο Λονδίνο και το 1869 καταγράφηκαν 640 ευαγή ιδρύματα

2- Μέτρα Κοινωνικής πολιτικής στο Εν. Βασίλειο κατά το 19^ο αιώνα

- ***Πολιτικές αντιμετώπισης ατυχημάτων και ασφάλιση***
- 1897 Προβλέπεται η αποζημίωση από τον εργοδότη για τραυματισμό ή θάνατο(χήρα ή και παιδιά) κατά την εργασία είτε από αμέλεια του ίδιου του εργαζόμενου είτε συναδέλφων του
- 1901 ίδρυση κοινοβουλευτικής ομάδας εργατικού κόμματος
- 1906 ίδρυση εργατικού κόμματος από τα συνδικάτα
- 1911 Θέσπιση υποχρεωτικής ασφάλισης ασθενείας και ανεργίας για τους άμεσα εργαζόμενους (όχι για τα μέλη της οικογένειας)

3- Μέτρα Κοινωνικής πολιτικής στο Εν. Βασίλειο κατά το 19^ο αιώνα

- **Παιδεία:**

- 1849 κι έπειτα: ίδρυση ανεξάρτητων από την αγγλικανική εκκλησία δημοτικών σχολείων με χαμηλά δίδακτρα
- 1870 επέκταση των ανεξάρτητων σχολείων χωρίς δίδακτρα για τα παιδιά των φτωχών
- 1876 Θέσπιση ευθύνης γονέων για εγγραφή και παρακολούθηση του σχολείου από τα παιδιά (three rs reading, writing, arithmetic)
- 1880 Θέσπιση υποχρεωτικής παρακολούθησης του σχολείου για παιδιά 5-10 ετών(επιδότηση σχολείων ή και χωρίς δίδακτρα)
- 1906 Πρόβλεψη παροχής δωρεάν γεύματος στα σχολεία

Η κοινωνική πολιτική στη Γαλλία του 19^{ου} αιώνα

- 1791 Πρόβλεψη λειτουργίας «εθνικών εργαστηρίων» για παροχή αμειβόμενης **εργασίας στους ανέργους** (Δεν λειτούργησαν ποτέ)
- Συζητήσεις για «εθνικά ταμεία προνοητικότητας»
- 1850 Νόμος για «Εθνικό Ταμείο Συντάξεων και αλληλοβοηθητικές εταιρίες (Δεν εφαρμόστηκε)
- 1882 Επιτροπή Faure θα προτείνει μεταρρύθμιση της ασφάλισης ατυχήματος (προαιρετική) αλλά δεν εφαρμόστηκε ποτέ
- 1889 Νόμος για κάλυψη αναγκών **εγκαταλειμμένων παιδιών**
- 1893 Νόμος για παροχή **ιατρικής φροντίδας στους φτωχούς**
- 1898 Νόμος για εργατικά ατυχήματα
- 1910 Νόμος για συντάξεις και ασφάλιση υγείας
- 1930 Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση

Η κοινωνική πολιτική στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες κατά το 19^ο αιώνα

- Ιταλία (Πρώτα ταμεία το 1865)
- Ολλανδία (1901)
- Σουηδία :Τοπικά συμβούλια για λειτουργία νοσοκομείων (1860)
- 1872: Ίδρυση της Εταιρείας κοινωνικής Πολιτικής στη Γερμανία από σοσιαλίζοντες καθηγητές που προωθούσαν μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις στην αγορά εργασίας και την κοινωνική ασφάλιση.
- 1883 Ίδρυση της Φαβιανής Εταιρείας στη Βρετανία που αναδεικνύει την ανάγκη μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων για τη μείωση της ανισότητας και της ένδειας επηρεάζοντας σημαντικά το Πρόγραμμα του Εργατικού Κόμματος κατά τον 20^ο αιώνα.

Η κοινωνική πολιτική στη Γερμανία του 19^{ου} αιώνα

- Ασφάλιση κυρίως μέσω ταμείων αλληλοβοήθειας των συντεχνιών. Το 1874 υπήρχαν περίπου 10.000 ταμεία
- 1776 Πρώτη ασφάλιση υγείας και ατυχήματος στους ανθρακωρύχους
- Επιχειρησιακά συστήματα ασφάλισης υγείας (Κρουπ, Ζήμενς)
- 1883 Υποχρεωτική ασφάλιση υγείας για εργάτες βιομηχανίας(κάλυψη εξόδων θεραπείας για 13 βδομάδες με παράλληλη χρηματική αποζημίωση στα $\frac{3}{4}$ του μέσου μισθού για όσους είχαν εισόδημα μέχρι 2.000 μάρκα το χρόνο μέσω εισφορών όπου τα $\frac{2}{3}$ τα κατέβαλε ο εργαζόμενος και το $\frac{1}{3}$ ο εργοδότης
- 1884 Θέσπιση αποζημίωσης σε περίπτωση ολικής αναπηρίας ή θανάτου(για τους συγγενείς) ύψους περίπου στα $\frac{2}{3}$ του ετήσιου εισοδήματος χωρίς να χρειάζεται να αποδείξει ο εργάτης την ευθύνη του εργοδότη.
- 1889 Θέσπιση αποζημίωση λόγω ασθένειας ως ποσοστού του μισθού και σύνταξης γήρατος με τη συμπλήρωση 70 ετών(στην πραγματικότητα πολύ μικρό ποσοστό εργατών)
-

Οι ασφαλίσσεις

- **Προϊστορία**
- Βαβυλωνία: Χαμουράι 2.200 π.χ. Όλοι όσοι συμμετέχουν σε καραβάνι οφείλουν να αποζημιώνουν με κοινή εισφορά τα μέλη που είχαν ζημία κατά τη διάρκεια του ταξιδιού εξαιτίας ληστών
- Ινδία: Όσοι δανείζονταν και ταξίδευαν στη Ζούγκλα ή τη θάλασσα πλήρωναν τριπλάσιο τόκο απ' ότι συνήθως
- Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία: Συμφωνίες των στρατιωτών να καταβάλουν από κοινού τα έξοδα μετάθεσης των συναδέλφων τους.
- Μεσαίωνας: Προβλέψεις ειδικών εισφορών για αποζημίωση μελών του ταξιδιού σε περιπτώσεις ναυαγίων, κλοπής ή ληστείας

Ασφαλίσεις

- **Προϊστορία**

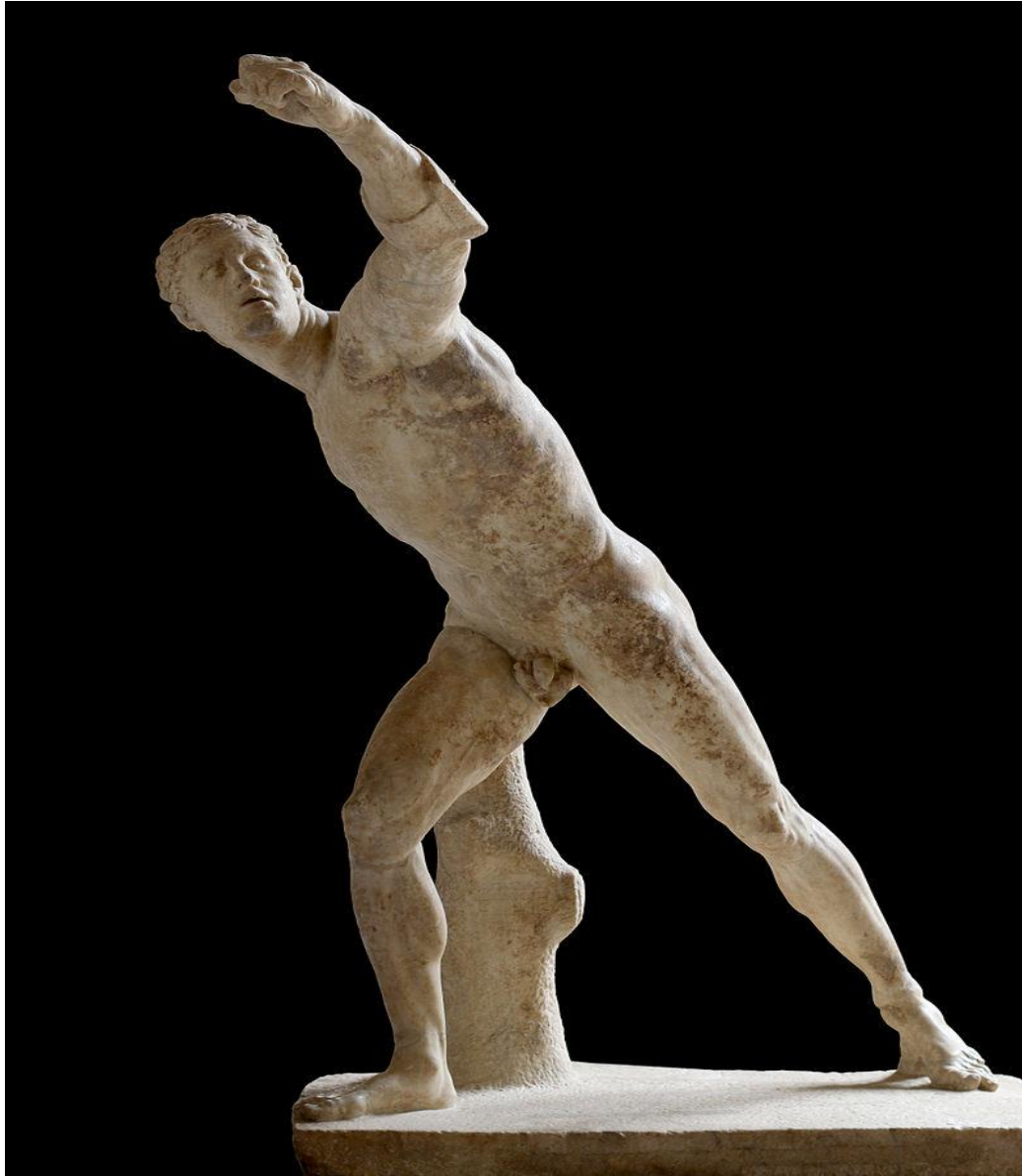
- 1347: Πρώτο ασφαλιστήριο συμβόλαιο
- 1435: Πρώτα ναυτικά ασφαλιστήρια στη Βαρκελώνη
- 1666 Λονδίνο Ασφαλιστήρια συμβόλαια για πυρκαγιά
- 1691: Πρώτη (Γαλλική) ανώνυμη εταιρεία (Ordonnance de la marine)
- 1762 «Επιστημονική Εταιρία Ασφάλισης Ζωής» Price and Morgan
- 1787 Γαλλία «Βασιλική Εταιρία Ασφαλίσεων» Σταμάτησε η λειτουργία της με τη Γαλλική Επανάσταση (1789) και το νόμο Le Chapellier(1791)

Πρώτες ασφαλίσσεις στην Ελλάδα

- 1861 Ναυτικό απομαχικό ταμείο και στη συνέχεια μετοχικά ταμεία δημοσίου (πολιτικών υπαλλήλων)
- 1882 Ταμείο περιθάλψεως μεταλλευτών (μετεξελίχθηκε το 1901 σε «Ταμείο αλληλοβοήθειας των εργατών μεταλλείων, μεταλλουργείων και λατομείων»»)
- 1922 Νόμος 2868: Καθιέρωση θεσμού ασφάλισης μισθωτών
- 1926 Ταμείο πρόνοιας αξιωματικών του εμπορικού ναυτικού
- 1926 Ταμείο Ασφάλισης Καπνεργατών (ΤΑΚ)
- 1927 Οίκος Ναύτου

- Η τεχνολογία των ασφαλίσεων είχε ραγδαία ανάπτυξη χάρη στη θεωρία των πιθανοτήτων και τη στατιστική που επέτρεψαν την πρόβλεψη του συλλογικού κινδύνου και την τεχνογνωσία των συνδυασμών(από τον Laplace και Quetelet
- Ο κίνδυνος είναι πλέον προβλέψιμος: Μπορεί να υπολογιστεί και να μετρηθεί :
 - Μελέτη συχνοτήτων
 - Μελέτη μέσων όρων (**πραγματικός**= μέτρηση του ίδιου αντικειμένου πολλές φορές και **υποθετικός**= μέτρηση πολλών διαφορετικών αντικειμένων

Το άγαλμα του μονομάχου, ο πραγματικός και ο υποθετικός μέσος όρος

Η επίδραση της θεωρίας των πιθανοτήτων και της στατιστικής στην ανάπτυξη των ασφαλίσεων

- Κατασκευή κανονικοτήτων και καμπυλών Gauss, τάσεων, κλίσεων, επιρροών, προβλέψεων
- Η σύγκλιση πλέον δεν είναι με το τέλειο και το ιδανικό αλλά με το μέσο όρο
- Κοινωνική αριθμητική: Δημογραφία, στατιστική, αναλογισμός.
- Ο κίνδυνος εκτιμάται πλέον στη βάση αριθμών και πινάκων και όχι με ποιοτικά κριτήρια και συνεπώς μπορεί να προβλεφθεί και να αντιμετωπιστεί χάρη στην επιστήμη και την ελεύθερη βούληση
- Οτιδήποτε μπορεί να διαιρεθεί και εμφανίζει διασπορά, κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις, μπορεί να ασφαλιστεί
- **Από την αρχή της ατομικής ευθύνης μετατοπιζόμαστε προς την αρχή της αμοιβαιότητας**

Η ασφάλιση χάρη στη στατιστική και στον αναλογισμό είναι:

- Οικονομική τεχνική για αποφυγή απαγόρευσης τόκου
- Ηθική τεχνολογία διότι καλλιεργεί την προνοητικότητα
- Τεχνική επανόρθωσης και αποζημίωσης χωρίς την απόδοση ατομικής ευθύνης
- Κεφάλαιο και πλούτος
 - 1 λεπτό το μήνα X 7 δις πληθυσμού της γης=
 $0,01 \times 12 \times 7.000.000.000 = 840.000.000,0$ ευρώ το μήνα
- 1844-5 Επιτράπηκε η λειτουργία της πρώτης εταιρίας ασφάλισης κατά των ατυχημάτων αίροντας τις απαγορεύσεις των συνενώσεων

Ασφάλιση επαγγελματικού κινδύνου: Από το δίκαιο της ευθύνης στο κοινωνικό δίκαιο

- Τα εργατικά ατυχήματα, η έκταση και η διάρκειά τους αλλά και οι κοινωνικές και πολιτικές τους επιπτώσεις συνετέλεσαν αποφασιστικά στην ανάπτυξη της κοινωνικής ασφάλισης. Τα εργατικά ατυχήματα:
- Συνδέονται με την επέκταση της μεγάλης βιομηχανίας
- Αμφισβητούν τη φιλελεύθερη αντίληψη περί ευθύνης και προνοητικότητας
- Οδηγούν στην αδυναμία του εργάτη να εξασφαλίζει τα μέσα επιβίωσής του αλλά και των οικείων του
- Προκαλούν κοινωνικές εντάσεις, διαμάχες και αντιπαλότητα μεταξύ εργατών και εργοδότη
- Αποτροπή στρατολόγησης ικανού και σταθερού εργατικού δυναμικού για τις βαριές, επικίνδυνες και κρίσιμης εθνικής σημασίας βιομηχανίες (ανθρακωρυχία, μεταλλουργία)

Διαθέσιμες επιλογές απόσπασης αποζημίωσης για τα θύματα εργατικών ατυχημάτων πριν το θεσμό της ασφάλισης

- Προσφυγή στο δικαστήριο με αίτημα αποζημίωσης από τον εργοδότη (με βάση τις διατάξεις περί αστικής ευθύνης)
- Κάλυψη αναγκών με επιδόματα από τους θεσμούς της εργοδοτικής κηδεμονίας (αβέβαιο εύρος κάλυψης αναγκών, εξάρτηση από τη διάθεση και κρίση του εργοδότη)
- Κάλυψη αναγκών από αλληλοβοηθητική εταιρία (στη βάση της προνοητικότητας με προκαταβολή εισφορών)

Η επιλογή της προσφυγής στο δικαστήριο συνδέεται με:

- Αβέβαιο αποτέλεσμα: Δεν υπάρχει ευθύνη χωρίς αποδεδειγμένη υπαιτιότητα
- Απαίτηση λεπτομερούς εξέτασης του συμβάντος κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην αποδίδεται στην τύχη αλλά σε υπαιτιότητα που οδηγεί σε καθυστερήσεις στην έκδοση αποφάσεων

Επίσης:

- Το πρόσωπο που κρίνεται υπαίτιο θα πρέπει να μην εκπληρώνει μία υποχρέωση που προέρχεται από το περιεχόμενο της σύμβασης

ή

- Το πρόσωπο που κρίνεται ως υπεύθυνο (εργοδότης) να προκάλεσε τη ζημία με υπαιτιότητά του.

Βασικά στοιχεία νομολογίας για εργατικά ατυχήματα

- Λόγω της εξουσίας (διευθυντικό δικαίωμα) που ασκεί στα πράγματά του(επιχείρηση= ατομική ιδιοκτησία) ο εργοδότης είναι υπεύθυνος για την ασφάλεια των εργατών δηλαδή:
- Αποτελεί καθήκον των βιομηχάνων να παρέχουν πλήρη ασφάλεια στους εργάτες που απασχολούν
- Ο εργοδότης είναι υπεύθυνος για όλα τα ατυχήματα που θα μπορούσαν να αποφευχθούν από τη στιγμή που δεν έλαβε όλα μέτρα (συμβατικά με βάση τα συναλλακτικά ήθη ή δυνατόν να ληφθούν) αναλαμβάνοντας την αρνητική υποχρέωση να μην προκαλεί βλάβη στον άλλο και τη θετική υποχρέωση «επαγρύπνησης» για την ασφάλεια.

Η Ευθύνη του εργατικού ατυχήματος μπορεί να αποδοθεί:

- Σε εγγενείς κινδύνους(12% των περιπτώσεων του 19ου αιώνα)
- Σε άγνωστες αιτίες (ανωτέρα βία: 68% των περιπτώσεων του 19ου αιώνα)
- Σε υπαιτιότητα του εργάτη (συνήθως λόγω αμέλειας 20% των περιπτώσεων του 19ου αιώνα)
- Ο εργοδότης δεν απαλλάσσεται των ευθυνών του παρά μόνο εφόσον:
- Ο εργάτης είχε α) επιλεχθεί σωστά και β) είχε προειδοποιηθεί για τους κινδύνους και εφόσον γ) ήταν απείθαρχος και εκδήλωσε ανυπακοή.

Η ευθύνη του εργατικού ατυχήματος δύσκολα μπορεί να αποδοθεί στον εργοδότη στη βάση της αντίληψης της αστικής ευθύνης διότι:

- Συνήθως απουσιάζουν οι αυτόπτες μάρτυρες
- Οι καταστάσεις κάτω από τις οποίες συνέβη το ατύχημα συνήθως αλλάζουν
- Είναι πολύ δύσκολο να διαχωριστεί η ατομική ευθύνη από τις «εγγενείς αδυναμίες» λόγω τεχνικών δυσκολιών

Με τους θεσμούς της εργοδοτικής κηδεμονίας και τα επιχειρησιακά ταμεία βοηθημάτων

- Το εύρος της αποζημίωσης ήταν συνήθως περιορισμένο
- Ήταν διαδεδομένοι τρόποι αποζημίωσης μόνο σε λίγες μεγάλες επιχειρήσεις και δεν παρείχαν καμία κάλυψη στην μεγάλη πλειοψηφία των εργαζομένων
- Διοικούνταν μονομερώς από τους εργοδότες οι οποίοι μετακυλούσαν το κόστος λειτουργίας τους καθώς και τις δαπάνες που επιδικάζονταν ως αποζημίωση για τα ατυχήματα στους εργάτες από τους οποίους παρακρατούσαν ένα μέρος του μισθού
- Δεν αποτρέπονταν οι απεργίες που εμφάνιζαν αυξητική τάση (ειδικά στο διάστημα 1868-70)
- Τα πενιχρά επιδόματα που δίνονταν δεν λειτουργούσαν ανασταλτικά στην προσφυγή των θυμάτων εργατικού ατυχήματος στα δικαστήρια

Με την ανάπτυξη των ασφαλίσεων (ιδιωτικών μετά το 1850 κυρίως)

- Ο εργοδότης γινόταν απλώς εισπράκτορας και μεσολαβητής. Την ευθύνη της αποζημίωσης την είχε ο ασφαλιστής.
- Η σύμβαση ευθύνης ήταν μεταξύ εργοδότη και ασφαλιστή αλλά το κόστος το κατέβαλαν οι εργάτες με παρακράτηση στο μισθό
- Η σχέση του ασφαλιστή με τους εργάτες ήταν απρόσωπη κι αποφεύγονταν οι προσωπικές διαμάχες με τον εργοδότη.
- Αποτρέπονταν η προσφυγή σε δίκες προκειμένου να δοθεί η αποζημίωση (ρήτρα που απαγορεύτηκε από το Συμβούλιο Επικρατείας της Γαλλίας) και απαγορεύονταν στους εργοδότες να συμβιβαστούν με τους εργάτες ενόσω διαρκούσε η δίκη
- Προβλέπονταν με ακρίβεια οι κίνδυνοι για τους οποίους υπήρχε ασφαλιστική κάλυψη, οι αποζημιώσεις διαβαθμίζονταν ανάλογα με τον κίνδυνο και όχι μόνο με το ύψος της ζημίας.
- Καλύπτονταν και οι μικρές επιχειρήσεις οι οποίες δεν είχαν τη δυνατότητα (λόγω μικρού μεγέθους) να έχουν τα δικά τους ταμεία αλληλοβοήθειας

- Η απόφαση του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου της Γαλλίας της 9^{ης} Απριλίου 1898 με την οποία ορίστηκε ότι ο εργοδότης έχει την ευθύνη για την ασφάλεια και την αποζημίωση των εργατών ακόμα και όταν τα αίτια είναι άγνωστα διότι αυτός ωφελείται οικονομικά από τη χρήση των μηχανημάτων και οι πολύ υψηλές αποζημιώσεις που σε αρκετές περιπτώσεις εκδίκασαν τα δικαστήρια ώθησαν προς την ασφάλιση του επαγγελματικού κινδύνου και την κοινωνική ασφάλιση

Με την ασφάλιση του επαγγελματικού κινδύνου και τη θεσμοθέτηση της κοινωνικής ασφάλισης κατά το τέλος του 19^{ου} αιώνα:

- Αντικαταστάθηκε η εργοδοτική κηδεμονία με την αλληλοβοήθεια και την αμοιβαιότητα
- Έγινε διάκριση των επαγγελματικών κινδύνων και πρόβλεψη κριτηρίων αποζημίωσης που προσδιορίζονται με «αντικειμενικό τρόπο» από πραγματογνώμονες και όχι από τους δικαστές
- Θεσμοθετήθηκε η κατ' αποκοπή αποζημίωση ως ποσοστό του μισθού
- Θεσμοθετήθηκε το σύστημα του βιβλιαρίου ασφάλισης που καλύπτει τον εργάτη ακόμα και όταν μετακινείται σε άλλη επιχείρηση
- Το βάρος της ευθύνης απόδειξης της (μη)-υπαιτιότητας μετατέθηκε στον εργοδότη
- Το κόστος των ατυχημάτων κατανεμήθηκε στα γενικά έξοδα της επιχείρησης και επιμερίστηκε συνολικότερα στην οικονομία
- Ενσωματώθηκε η υποχρέωση των εργοδοτών για ασφάλεια στη σύμβαση εργασίας που αναγνωρίστηκε ως ιδιαίτερη (άνιση) σχέση (εξάρτησης) και καθιερώθηκε το κοινωνικό και το εργασιακό δίκαιο ως διακριτό από το αστικό δίκαιο

Βασικές εξελίξεις στην Κοινωνική Πολιτική κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα(1900-1950)

- 1895 ίδρυση Γενικής Συνομοσπονδίας Εργασίας στη Γαλλία
- 1902 Ρύθμιση εργάσιμης μέρας στην Ιταλία
- 1904 καθιέρωση 10ωρου στη Γαλλία
- 1906 ίδρυση TUC (Trade Union Congress) στη Βρετανία
- 1911 Ψήφιση πρώτης σύγχρονης νομοθεσίας για την Ασφάλιση Υγείας στη Βρετανία και επέκταση κρατικών παρεμβάσεων στον τομέα της κατοικίας και της οικιστικής ανάπτυξης
- Καθιέρωση δωρεάν ιατρικών επισκέψεων και δωρεάν φαρμάκων με ιατρική συνταγή

Αρχική θέσμοθέτηση κοινωνικής ασφάλισης

*Προσαρμογή από Flora P. and Alber J., 1982, “Modernization, Democratization, and the Development of Welfare States in Western Europe”, Πιν.2.4, στο Flora P. and Heidenheimer A., *The development of welfare states in Europe and America*, Transaction Publishers

Χώρα	Ασφάλιση επαγγελματικού κινδύνου		Ασφάλιση υγείας		Ασφάλιση σύνταξης		Ασφάλιση Ανεργίας	
	Κάλυψη από εργοδότη	Υποχρεωτική	Εθελοντική	Υποχρεωτική	Εθελοντική	Υποχρεωτική	εθελοντική	Υποχρεωτική
Αυστρία		1887		1888		1906(υπάλληλοι) 1927(εργάτες)		1920
Βέλγιο	1903		1894	1944	1900	1924	1907	1944
Δανία	1898	1916	1892	1933		1891	1907	
Φιλανδία		1895		1963		1937	1917	
Γαλλία	1898	1946		1930		1910		1914
Γερμανία		1884		1883		1889		1927
Ιταλία		1898	1886	1928	1898	1919		1919
Ολλανδία		1921	1911			1913	1916	1949
Νορβηγία		1894		1909		1936	1906	1938
Σουηδία	1901	1916	1891			1913	1934	
Ελβετία		1911	1911		1946		1924	
Ενωμένο Βασίλειο	1906	1946	1911		1911	1908		1911

- 1914-18 Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος
- 1917 Επανάσταση των Μπολσεβίκων και ίδρυση της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (1922)
- 1919 Ίδρυση Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας
- 1919 ίδρυση Υπουργείου Υγείας στη Βρετανία
- 1929-32 Μεγάλη Οικονομική Ύφεση και ανάδειξη Φασιστικών/Ναζιστικών Κυβερνήσεων (1933-1936)

- 1930 Πρόγραμμα New Deal του Franklin Delano Roosevelt στις ΗΠΑ(προγράμματα δημιουργίας απασχόλησης, οικογενειακά επιδόματα και επιδόματα αντιμετώπισης της φτώχειας και δημόσια έργα)
- Εισαγωγή και επέκταση τηλορισμού/φορντισμού
- 1942 Έκθεση Beveridge (Διατύπωση στόχου αντιμετώπισης «πέντε γιγάντων»: **ανάγκη, αρρώστια, άγνοια, ένδεια και αναγκαστική αργία**)
- 1946 Θέσπιση Εθνικού Συστήματος Υγείας στη Βρετανία
- 1945 Ίδρυση ΟΗΕ και
- 1948 Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Βιβλιογραφία Σημειώσεων

- Τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στις σημειώσεις του Μαθήματος «Ιστορία της Κοινωνικής πολιτικής Ι» παραπάνω προέρχονται από τα παρακάτω έργα:
 - Boyer G.R., 1990. *An Economic History of the English Poor Law 1750-1850*, Cambridge University Press
 - Δικαίος Κ.(επ), 2010. *Ιστορία Κοινωνικής Πολιτικής*, Gutenberg
 - Ewald Fr., 2000. *Ιστορία του Κράτους Πρόνοιας*, Gutenberg
 - Flora P. and Heidenheimer A., 1982. *The development of welfare states in Europe and America*, Transaction Publishers
 - Hobsbawm Er., 1997. *Η Εποχή των Άκρων (1914-1991)*, Θεμέλιο
 - Hobsbawm Er., 2000. *Η εποχή του κεφαλαίου (1848-1875)*, ΜΙΕΤ
 - Hobsbawm Er., 2002. *Η Εποχή των Αυτοκρατοριών (1875-1914)* ΜΙΕΤ
 - Piven Fr. and Cloward R. 1993. *Regulating the poor: the functions of public welfare*, Vintage
 - Tompson E.P., 1963. *The making of the English working class*, Penguin Books